

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Петришин Світлани Вікторівни

**«ОБГРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТИКИ
ТА ОРТОПЕДИЧНОГО ЛІКУВАННЯ ПАТОЛОГІЧНОЇ СТЕРТОСТІ
ТВЕРДИХ ТКАНИН ЗУБІВ, ПОЄДНАНОЇ З ДЕФЕКТАМИ ЗУБНИХ
РЯДІВ ТА ЗУБОЩЕЛЕПНИМИ ДЕФОРМАЦІЯМИ»**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук

за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія

до спеціалізованої Вченої ради Д 41.563.01 в Державній установі

«Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»

Актуальність теми. Визначаючи актуальність теми даної дисертаційної роботи, ступінь її практичної цінності для практичної охорони здоров'я нашої країни та масштабу безпосереднього впровадження отриманих результатів у клінічну стоматологію, слід зазначити, що, застосування ортопедичних методів лікування патологічної стертості є відновлення всіх параметрів зубощелепної системи – як естетичних, так і функціональних. Клініко-технологічні етапи протезування нестримно розвиваються і на даний час є безліч рішень, які дають можливість ефективно поновлювати частково або повністю стерті зуби.

Ортопедичне лікування хворих із патологічною стертістю твердих тканин зубів є складним та довготривалим. Пацієнти із патологічною стертістю твердих тканин зубів, дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями потребують специфічного підходу в діагностиці та виборі методів лікування, які б забезпечили нормалізацію оклюзійних, м'язових та суглобових співвідношень. Тому, доцільним є вивчення поширеності, вікових та клінічних особливостей зубощелепної системи у хворих із різними формами патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями, а також

проведення дослідження стану СНЩС з метою розробки і удосконаленням діагностичних і лікувальних заходів.

У зв'язку з цим, дисертаційна робота Петришин Світлани Вікторівни, яка присвячена підвищенню ефективності діагностики та ортопедичного лікування патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями, шляхом поступового підняття висоти прикусу із застосуванням запропонованого набору шин-капп до повного відновлення оклюзійної висоти, є своєчасною та актуальною науковою задачею за теоретичними та практичними аспектами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проведене в рамках науково-дослідної роботи кафедри ортопедичної стоматології «Івано-Франківського національного медичного університету» «Клініко-експериментальні аспекти ортопедичного лікування хворих із зубощелеповою патологією» (номер державної реєстрації 0112U000573). Здобувачка є безпосереднім виконавцем зазначеного фрагменту наукових досліджень запланованої теми.

Наукова новизна одержаних результатів. Автором доповнені наукові дані щодо отриманих результатів на основі проведеного обстеження мешканців Івано-Франківської області. Вивчено поширеність та клінічні особливості зубощелепної системи у хворих із різними формами патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями.

Розроблено та запропоновано спосіб лікування патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями, який включає поступове підняття висоти прикусу до повного її відновлення із застосуванням набору шин-капп, які мають задану товщину, визначена кількість кап, необхідних для індивідуального лікування кожного пацієнта в залежності від ступеня важкості патологічної стертості зубів. Заміна шин-кап проводиться послідовно та у відповідні терміни, що дозволяє поступово підняти висоту прикусу до повного її відновлення. За допомогою

методики конділографії із застосуванням артикуляційної системи «Cadiax Compact» проведений аналіз запису біомеханічних рухів суглобових головок скронево-нижньощелепних до і після ортопедичного лікування хворих з патологічною стертістю твердих тканин зубів, поєднаною з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями.

На основі клінічних показників, конділографічного обстеження скронево-нижньощелепних суглобів, пародонтальних індексів доведено переваги застосування запропонованого ортопедичного лікування патологічної стертості твердих тканин зубів. За допомогою діагностичних методів удосконалено та обґрунтовано комплексну систему оцінювання якості лікування хворих із різними формами патологічної стертості твердих тканин зубів, яка включає аналіз стану пародонту опорних зубів і скронево-нижньощелепних суглобів.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Проведена науково-дослідна робота має теоретичне та практичне значення в стоматології. Запропоноване ортопедичне лікування пацієнтів із поєднаною патологічною стертістю твердих тканин зубів з дефектами зубних рядів і зубощелепними деформаціями базується на поступовому піднятті висоти прикусу до повного її відновлення із застосуванням набору шин-капп (патент України на корисну модель №119914 від 10.10.2017р.). Клінічно обґрунтовано переваги запропонованого ортопедичного лікування патологічної стертості твердих тканин, а саме визначення зміщення шарнірної осі суглобових головок скронево-нижньощелепних суглобів у трьох площинах із застосуванням артикуляційної системи і виготовлення набору шин-капп, що дозволяє попередити подальшу стертість зубів. Рекомендована методика для виготовлення шин-кап забезпечує кращу фіксацію та підняття прикусу на оптимальну товщину всього зубного ряду, що дає можливість нижній щелепі зайняти положення, при якому відновлюється стан функціональної рівноваги всієї зубощелепної системи і дозволяє застосовувати каппи впродовж доби.

Обґрунтовано та запропоновано використання комплексу діагностичних методик для повноцінного контролю ефективності лікування під час та після проведеного протезування в різні терміни: клінічних показників, пародонтальних індексів, конділографічного обстеження скронево-нижньощелепних суглобів.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у клінічну практику та навчальний процес кафедр ортопедичної стоматології Івано-Франківського національного медичного університету, Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика МОЗ України, відділу ортопедичної стоматології ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії» НАМН України, кафедри стоматології післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету, що підтверджено відповідними «Актами впровадження».

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій сформульованих у дисертації.

Сформульовані авторкою положення, висновки достатньо аргументовані і адекватні поставленій меті та завданням дослідження, мають теоретичне та практичне значення. При виконанні роботи дисертанткою був вибраний методично вірний науковий підхід для вирішення поставлених задач. Дисертантка самостійно провела весь комплекс експериментальних, лабораторних та клінічних досліджень. Первинний матеріал повністю зібраний авторкою, а також виконана систематизація, статистичний та клініко-інформаційний аналіз, проліковані пацієнти, узагальнено виявлені у дослідженні закономірності. На основі виконаних безпосередньо авторкою лабораторних та клінічних досліджень написані усі розділи дисертації, сформульовано висновки та практичні рекомендації. У роботах, опублікованих у співавторстві, участь здобувача є визначальною. Поглиблений аналіз використаних здобувачем об'єктових методів дослідження, як у експериментальних, так і клінічних дослідженнях, свідчить про їх сучасність, різноманітність, доцільність у

застосуванні, високу інформативність та повну відповідність основної меті даного науково-прикладного дослідження запланованим завданням, що повністю забезпечило отримання найбільш обґрунтованих та достовірних даних. Слід зазначити, що всі наукові положення та висновки ґрунтуються на результатах достатнього обсягу клінічних, спеціальних, та статистичних методів дослідження, що забезпечило достовірність отриманих авторкою наукових результатів. Не викликає сумніву наукова новизна положень та сформульованих на їх основі висновків.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації доповідались на конференціях різного рівня як вітчизняних так і зарубіжних.

За матеріалами дисертації опубліковано 21 наукова праця, із них – 5 статей у фахових виданнях, рекомендованих ВАК України, 15 – у матеріалах і тезах конференцій, отримано 1 патент України на корисну модель.

Оцінка змісту роботи, її значення в цілому та зауваження.

Дисертаційна робота Петришин Світлани Вікторівни «Обґрунтування шляхів удосконалення діагностики та ортопедичного лікування патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями» оформлена згідно вимог МОН України. Дисертація викладена українською мовою на 152 сторінках основного тексту і складається зі вступу, огляду літератури, розділу об'єкт і методи дослідження, трьох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Робота ілюстрована 19 таблицями та 36 рисунками. Список використаних літературних джерел включає 203 джерела (174 кирилицею, 29 латиною).

У **вступі** в повній мірі висвітлені питання актуальності дисертаційної роботи, зв'язок з науковими програмами, планами, темами, обрана мета та завдання, визначені об'єкт, предмет, а також методи дослідження.

Всебічно обґрунтовується наукова новизна отриманих результатів, їх практичне значення для населення країни. Надаються також дані про

масштаб впровадження отриманих результатів, особистий внесок здобувача в їх отримання, дані про апробацію дисертації, її опублікованість та обсяг і структуру самої роботи.

До зауважень по розділу слід віднести: на нашу думку у пункті «Предмет дослідження» бажано було б додати ще й клініко-економічну ефективність запропонованих впроваджень. У пункті «Практичне значення одержаних результатів» бажано наводити дані про отриману медичну ефективність запропонованих автором розробок, так звану доказову медицину. Інших зауважень немає.

Розділ 1 «Обґрунтування шляхів удосконалення діагностики та ортопедичного лікування патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями» написаний на 30 сторінках принтерного тексту, написаний літературною мовою і вміщує 3 підрозділи у яких наведено стислий огляд літературних джерел по тематиці дослідження. Перший підрозділ присвячений аналізу причин, поширеності та характеристиці патологічної стертості твердих тканин зубів. Другий підрозділ - особливостям клінічного перебігу патологічного стирання твердих тканин зубів та методам діагностики. Третій – методам лікування пацієнтів з різними формами патологічної стертості твердих тканин зубів.

Аналіз наукових джерел вказує на те, що незважаючи на розвиток нових і застосування надійних підходів до ортопедичного лікування твердих тканин зубів, у сучасній стоматології є постійна необхідність вдосконалення та оптимізація існуючих методик, а також розробка нових, більш ефективних і індивідуалізованих, з урахуванням прикусу що знижується.

Критична оцінка наявних у літературі даних дозволила авторці визначити низку невирішених питань. Розділ написаний грамотно, послідовно та логічно. На підставі аналізу джерел літератури авторка обґрунтовує актуальність та доцільність проведених досліджень.

До зауважень по розділу 1 слід віднести те, що авторкою використана велика кількість джерел літератури як вітчизняних так і зарубіжних авторів, але в огляді літератури є посилання на окремі джерела, опубліковані більше 10 років тому, необхідно було б вказати більш сучасні джерела за даною тематикою. В кінці кожного підрозділу, слід було б надати стислі висновки, стосовно даних літератури щодо напрямків дослідження, а у загальних висновках по розділу, крім загальної аналітичної оцінки літератури, бажано було б більш широко зацентрувати увагу на невирішених проблемах даного напрямку досліджень, або сформулювати заключення по огляду літератури взагалі.

Розділ 2 «Об'єкти та методи дослідження» написаний на 13 сторінках принтерного тексту, складається з 4 підрозділів, у яких висвітлені дані про клінічні та додаткові методи обстеження хворих. На початку розділу надається загальна характеристика обстежених хворих, далі представлені методики вивчення біомеханічних параметрів скронево-нижньощелепих суглобів за допомогою артикуляційної системи «Cadiax Compact». Також представлені статистичні методи оцінки отриманих результатів.

Загалом розділ справляє приємне враження, оскільки автором в своїх дослідженнях застосовані найсучасніші методики. До зауважень по цьому розділу можна було б віднести занадто ретельний опис деяких загальновідомих методик клінічних досліджень. У наведеному тексті відмічається наявність окремих граматичних та стилістичних помилок. Також бажано було б побачити особистий внесок здобувача, щодо його участі у кожному дослідженні, але це не знижує значення наведеного матеріалу.

Розділ 3 «Клініко-епідеміологічне дослідження пацієнтів з патологічною стертістю твердих тканин зубів» написаний на 16 сторінках принтерного тексту.

У відповідності з метою та завданнями дослідження у розділі висвітлені результати дослідження розповсюдженості, вікові та клінічні особливості ЗЩС у хворих із різними формами патологічної стертості твердих тканин зубів

серед населення Івано-Франківської області. Аналіз здійснювався диференційовано для груп, відмінних за віком, за ступенем стертості зубів, за площиною ураження та за станом зубощелепної системи.

При виконанні дослідження було обстежено 230 осіб. Об'єктивне обстеження ротової порожнини дало змогу оцінити стан твердих тканин зубів, стан тканин пародонту, стертість твердих тканин зубів (ступінь стертості, площину ураження, розповсюдженість, гіперестезію), дефекти зубних рядів та наявність зубощелепних деформацій.

За результатами дослідження було встановлено, що патологічна стертість твердих тканин зубів серед населення Івано-Франківської області має високі показники розповсюдженості, які становлять 58,6% та вказують на необхідність розробки, удосконалення та впровадження комплексної діагностики та лікування зазначеної патології з метою попередження значних розладів у зубощелепній системі. Ортопедичне лікування таких пацієнтів є складним, довготривалим, а інколи й малоефективним. Пацієнти із патологічною стертістю твердих тканин зубів, дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями потребують специфічного підходу в діагностиці та виборі методів лікування, які б забезпечили нормалізацію оклюзійних, м'язових та суглобових співвідношень.

Розділ представлений достатньо інформативними таблицями та рисунками. **Зауважень** до розділу немає.

Розділ 4 «Порівняльна оцінка запропонованого ортопедичного лікування пацієнтів з патологічною стертістю твердих тканин зубів, із дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями» написаний на 52 сторінках принтерного тексту, складається з 3 підрозділів наведено результати щодо клінічних особливостей перебігу патологічного стирання твердих тканин зубів у обстеженого контингенту осіб у віковому аспекті, стану гігієни, твердих тканин зубів та тканин пародонта в пацієнтів груп спостереження. Авторкою доведені результати найбільш ефективного методу

лікування патологічної стертості твердих тканин зубів з застосуванням вкладок на основі діоксиду цирконію, що забезпечує відмінний естетичний результат (регульована трансмісія світла - створюється ефект живого зуба), висока кольоростійкість і відсутність зношуваності, гіпоалергенність (нульова біологічна активність дозволяє широко застосовувати кераміку пацієнтам, страждаючим тим або іншим видом алергії), незначна вага, міцність.

За результатами проведених досліджень авторкою встановлено, що отримані показники із застосуванням артикуляційної системи «Cadiax Compact» вказували на відновлення функції СНЩС у хворих із заниженою висотою прикусу, внаслідок патологічної стертості твердих тканин зубів, дефектів зубних рядів та зубощелепних деформацій при її піднятті за запропонованою методикою до оптимальних параметрів із застосуванням набору шин-капп у терміни 1 місяць, 3 місяці та 6 місяців до повного відновлення оклюзійної висоти.

Розділ написаний вдало, зрозуміло, добре ілюстрований, але до розділу є такі **зауваження**: слід зазначити, що розділ дуже об'ємний, адже викладений на 52 сторінках комп'ютерного тексту. Розділ ілюстровано 25 рисунками та перевантажено 6 об'ємними таблицями. Для полегшення сприйняття матеріалу було б доцільно скоротити розділ шляхом винесення таблиць в додатки, або викладу узагальненого матеріалу у вигляді діаграм. В кінці розділу не приведені стислі висновки за результатами досліджень. Загалом розділ справляє приємне враження, більше зауважень не має.

Розділ 5 «Результати конділографії із застосуванням артикуляційної системи «CADIAX COMPACT» у пацієнтів з патологічною стертістю твердих тканин зубів та зубощелепними деформаціями» написаний на 22 сторінках принтерного тексту, у якому висвітлені дані про представлені результати удосконалення методів лікування патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної із дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями. Авторкою

розроблено методику діагностики та лікування (патент України № 119914 , Бюл. №19, 2017 р).

Застосування сучасних методів реєстрації рухів нижньої щелепи дозволило отримати об'єктивне підтвердження порушень плавності рухів нижньої щелепи та вимагає розробки діагностичних алгоритмів і комплексного лікування.

Авторкою доведено, що запропонований метод лікування пацієнтів із заниженою висотою прикусу внаслідок патологічної стертості твердих тканин зубів шляхом поступового підняття висоти прикусу до повного її відновлення із застосуванням набору шин-капп дозволяє у віддаленні терміни покращити стан скорнево-нижньощелепного суглобу, що підтверджується даними конділографічного дослідження. Запропонована методика для виготовлення набору шин-капп забезпечує кращу фіксацію та підняття прикусу на оптимальну товщину всього зубного ряду, що дає можливість нижній щелепі зайняти положення, при якому відновлюється стан функціональної рівноваги всієї зубощелепної системи, та попередити значні розлади у зубощелепній системі.

До **зауважень** по розділу слід віднести наступне. У тексті зустрічаються окремі орфографічні та граматичні помилки. Інших суттєвих зауважень не виникло.

Розділ «Аналіз та узагальнення отриманих результатів» містить обґрунтований підсумок дисертаційної роботи на основі оцінки та узагальнення отриманих результатів дослідження. Його практично повністю викладено й оформлено у повній відповідальності з основними вимогами ДАК України. Наведені практичні схеми по вирішенню актуального питання в стоматології – підвищення ефективності діагностики та ортопедичного лікування патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями, шляхом поступового підняття висоти прикусу із застосуванням запропонованого набору шин-капп до повного відновлення оклюзійної

висоти. Результати дослідження підтверджують, що саме застосування методу конділографічного дослідження за допомогою артикуляційної системи «Cadiax Compact» при даній комплексній патології допоможе в подальшому провести діагностику та раціональне протезування пацієнтів.

За допомогою запропонованого авторкою способу лікування пацієнтів із генералізованою формою патологічної стертості зубів, поєднаною з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями очевидні суттєві переваги перед іншими методами лікування. Відповідно до запропонованого способу лікування, де підняття прикусу проводили поетапно із застосуванням набору шин-кап у терміни 1 місяць, 3 місяці та 6 місяців до повного відновлення оклюзійної висоти здійснювалася підготовка зубощелепної системи хворого до протезування та проведення адаптації скронево-нижньощелепних суглобів і жувальних м'язів. Це попереджає виникненню значних розладів у зубощелепній системі. **Зауважень** до розділу немає.

Висновки і практичні рекомендації повністю відображають усі отримані результати і цілком відповідають меті та запланованим завданням, об'єктивно аргументовані і мають важливе науково-практичне значення.

Автореферат повністю віддзеркалює основні отримані результати досліджень дисертації. Суттєвих зауважень, як до викладу отриманих результатів, їх аналізу і запропонованих рекомендацій немає.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи. Суттєвих зауважень щодо оформлення та змісту дисертації немає. Дисертація написана грамотною літературною мовою, ілюстрована діаграмами та рисунками. Текст дисертації послідовний та логічний.

Слід зазначити, що зроблені зауваження та недоліки не є принциповими, мають суто технічний характер та рекомендаційне спрямування, не знижують наукової цінності дисертаційної роботи.

Заключаючи наведене вище слід зазначити, що подана до офіційного захисту дана дисертаційна робота виконана й оформлена на високому науково-

методичному рівні з дотриманням усіх вимог ДАК України на теперішній час і безумовно заслуговує на позитивну оцінку.

Разом з цим у процесі рецензування **виникло ряд питань** дискусійного характеру, які потребують додаткового пояснення, а саме:

1. Яка тенденція розвитку і поширеності патологічної стертості твердих тканин зубів у обстежених Вами пацієнтів і в порівнянні з іншими регіонами України?
2. Чи можливим є одномоментне підняття висоти прикусу за допомогою запропонованих Вами шин-капп і чи враховували Ви при проведенні запропонованого лікування оклюзійні співвідношення?
3. На основі яких клінічних показників Вами проводилася оцінка стану СНЩС у пацієнтів, яким проводили запропоноване і загальноприйняте лікування?

Заключення

Дисертаційна робота Петришин Світлани Вікторівни на тему «Обґрунтування шляхів удосконалення діагностики та ортопедичного лікування патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями» виконана авторкою під керівництвом доктора медичних наук, професора Ожогана Зіновія Романовича, є самостійною завершеною працею, в якій вирішена актуальна наукова проблема – підвищення ефективності діагностики та ортопедичного лікування патологічної стертості твердих тканин зубів, поєднаної з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями, шляхом поступового підняття висоти прикусу із застосуванням запропонованого набору шин-капп до повного відновлення оклюзійної висоти.

Дисертаційна робота за своєю актуальністю, науковим та практичним значенням отриманих результатів, їх достовірністю і новизною, обґрунтованістю та об'єктивністю висновків і практичних рекомендацій повністю відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів №567 від 24.07.2013 року (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), паспорту спеціальності 14.01.22 – стоматологія, відносно дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, а її авторка Петришин Світлана Вікторівна заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент
завідувач кафедри ортопедичної стоматології
Харківського національного медичного
університету МОЗ України,
доктор медичних наук, професор

І.В. Янішен